

Удосконалення змісту і структури уроків історії на основі впровадження інноваційних технологій навчання

«Вік живи – вік учись» - у цьому прислів'ї – народна мудрість про необхідність неперервної освіти. Певною мірою ці слова належать і до педагогічної діяльності.

XXI століття – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості і культури всього населення набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу країни. Освіта XXI століття – це освіта для людини. Її стрижень – розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, особистість, яка вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблеми. Виведення освіти в Україні на рівень розвинутих країн світу, можливо лише за умов відходу від авторитарної педагогіки та впровадження у навчання інновацій.

Слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Інновацію можна розглядати як процес (масштабну або часткову зміну системи і відповідну діяльність) і продукт (результат) цієї діяльності. Таким чином, **інноваційні педагогічні технології як процес** - це «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» (І. Дичківська). Найважливіша риса сучасного навчання – його спрямованість на те, щоб навчити учнів не лише пристосовуватися, а й активно діяти в будь-яких ситуаціях.

Використання інноваційних технологій у процесі вивчення історії в школі дає змогу покращити зміст навчання, вдосконалити методи і форми навчання, активізувати та індивідуалізувати його.

Нинішні педагогічні інновації пов'язані із застосуванням інтерактивних методів навчання. Перефразувавши слова Конфуція, можна вивести формулу інтерактивного навчання: *«Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу й обговорюю — я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю — я набуваю знань. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром».*

Суть інтерактивних технологій у тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається. Це співнавчання, в якому і вчитель, і учні є суб'єктами. Учитель виступає лише в ролі організатора навчання, координатора роботи груп. Інтерактивні технології навчання найбільше відповідають особистісно зорієнтованому підходу в навчально-виховному процесі. Під час застосування інтерактивних технологій, як правило, моделюють реальні життєві ситуації, пропонують проблеми для спільного розв'язання, застосовують рольові ігри.

В основі інтерактивного навчання лежать принципи:

- безпосередньої участі кожного учасника занять;
- взаємного інформаційного, духовного збагачення, щоб учасники його могли обмінятися життєвим досвідом, отриманою інформацією;
- особистісно зорієнтоване навчання.

Використання інноваційного підходу до навчання учнів дозволяє підняти на якісно новий рівень педагогічний процес, підвищити рівень навчальних досягнень, забезпечує психолого - емоційну комфортність і подальшу соціальну адаптованість учнів, готовність реалізувати особисті якості в індивідуальній чи колективній діяльності.

Я використовую проблемні ситуації; проекти; розвиваючі «імітації»; мозковий штурм; «вірю не вірю»; мікрофон; «незакінченні речення»; кросворди з теми; показ фрагментів мультиплікаційних, художніх та документальних фільмів; створення презентацій; музейні уроки; уроки-зустрічі; роботу в малих та великих групах; судові засідання; віртуальні екскурсії.

На уроках історії використовують найчастіше рольові та сюжетні ігри, в яких імітується діяльність історичних постатей, важливих подій, конкретна робота людей (журналістів, політиків, юристів ін.), певна обстановка. У рольових іграх відпрацьовується тактика поведінки, дій, виконання функцій. Між учасниками розподіляються ролі з обов'язковим змістом відповідно до проблемної ситуації.

Значне місце посідають дискусії, рольові ігри або розігрування ситуацій, обмін думками у групах, у класі, розробка ігрових, інформаційних та дослідницьких проєктів, виконання практичних робіт тощо. Одним із пріоритетів інноваційного навчання є групова та індивідуальна форми навчання.

Метод «Обери позицію» Пропонується проблемне питання, дві протилежні думки щодо його розв'язання і три позиції: «так», «ні», «не знаю, не визначив власної позиції». Учні обирають певну позицію, формують три групи, обговорюють правильність своєї думки. Хтось із учнів від кожної групи аргументують свої позиції, після чого відбувається колективне обговорення та розв'язання проблеми.

Приєм «Чомучка». Учні ставлять один одному запитання з теми, що починаються зі слова «Чому».

Цей метод заставляє учнів самостійно згадати вивчений матеріал та придумати запитання. А, як правило, учні задають тільки ті запитання, на які знають відповідь, тому за складністю їхніх запитань можна зробити рівень їх творчої діяльності.

Приєм « Синкан» (синквейн)

Синкан – це вірш, який синтезує інформацію і факти у стисле висловлювання, яке описує чи віддзеркалює тему.

Самостійна робота у стилі « синкан» допомагає учням у первинному сприйнятті теми, спонукає до проблемної роботи над текстом, розвиває творчі здібності, уяву дитини, вміння нестандартно мислити. Це своєрідна цікавинка філософського змісту, що вимагає ретельного обміркування на основі глибокого розуміння речей . Кожен може відчути себе поетом, виявити власний погляд на прочитане , почуте. Таким чином, синкан забезпечує високоефективну роботу з розвитку критичного мислення, спонукає учнів у великому обсязі відібрати основну і відтворити її у стислій формі.

Синкан вимагає певної побудови. Це поетична мініатюра з 5- ти рядків за такою схемою:

- 1 – й рядок – іменник (тема мінініатюри);
- 2 – й рядок – прикметник до теми;
- 3 – й рядок – дієслово чи дієслівні форми;
- 4 – й рядок – фраза, яка передає особисте ставлення до теми;
- 5 – й рядок – синонім до іменника в першому рядку.

Приклад:

- Цезарь
- Хитрий, розумний
- Притягує, захоплює, править
- Став наймогутнішим диктатором Риму!
- Велика людина

«Асоціативний куш»

Серед інтерактивних методів навчання вчителі віддають перевагу методу побудови «асоціативного куша».Зупинімось детальніше на методі побудови «асоціативного куша». На початку роботи вчитель визначає одним словом тему, над якою проводитиметься робота, а учні згадують, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку висловлюються найстійкіші асоціації, потім - другорядні. Учитель фіксує відповіді у вигляді своєрідного «куша», який поступово «розростається».

Цей метод універсальний, адже може використовуватися під час вивчення будь-якої навчальної дисципліни і на всіх етапах уроку.

«Мікрофон»

Технологія «Мікрофон» надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію.

Правила проведення:

Говорити має тільки той, у кого є «символічний» мікрофон;

подані відповіді не коментуються і не оцінюються;

коли хтось висловлюється, решта не має права перебивати, щось говорити, вигукувати з місця.

Робота в парах

Роботу в парах можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань тощо. За умов парної роботи всі діти в класі отримують можливість говорити, висловлюватись. Робота в парах дає учням час подумати, обміняти ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію. Під час роботи в парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують значної витрати часу. Серед них можна назвати такі:

- обговорити текст, завдання;
- узяти інтерв'ю і визначити ставлення партнера до будь-якої навчальної діяльності;
- зробити аналіз чи редагування письмової роботи одне в одного;
- проаналізувати разом проблему, вправу;
- протестувати її оцінити одне одного;
- дати відповіді на запитання вчителя;
- порівняти записи, що зроблені в класі.

«Прес»

Ця технологія використовується при обговоренні дискусійних питань, у яких потрібно зайняти і чітко аргументувати визначену позицію з проблеми. Метод допомагає учням виробляти аргументи і переконувати інших. Цей метод дуже добре застосовувати на уроках зарубіжної літератури, де вивчається діяльність історичної особи. Тут вчитель може використати цей метод і залучити до нього учнів, які повинні відстояти свою точку зору.

Є 4 етапи цього методу:

- учень має висловити свою думку, пояснити, у чому полягає його точка зору, починаючи зі слів - („я вважаю, що ...);
- довести на чому ґрунтуються докази (тому, що...);
- навести додаткові аргументи, які підсилять докази (наприклад...);
- узагальнити свою думку (учень робить висновок всього сказаного: отже, таким чином).

Метод ПРЕС слід використовувати на всіх уроках, де потрібна аргументація учнями своєї думки.

Метод “Навчаючи-вчуся”

Цей метод надає можливість взяти участь у навчанні та передачі своїх знань іншим, у даному випадку своїм однокласникам та однокласницям під час уроку.

Робота організовується так:

Після того як учитель назвав тему та тему уроку, роздав учням картки із завданням, їм потрібно ознайомитися з інформацією, що міститься на кожній картці;

Якщо учням щось незрозуміло, вони отримують інформацію вчителя;

Учні готуються до передачі цієї інформації іншим у доступній формі;

Їм необхідно ознайомити зі своєю інформацією інших однокласників та однокласниць. Учень має право говорити тільки з однією особою. Його завдання полягає в тому, щоб поділитися своєю

інформацією з іншими учнями і самому дізнатися про певну інформацію з іншими учнями і самому дізнатися про певну інформацію від них;

Тоді, коли всі поділилися та отримали інформацію, учні висловлюють свої думки з приводу виконаного завдання.

Цей метод надає можливість взяти участь у навчанні та передачі своїх знань іншим, у даному випадку своїм однокласникам та однокласницям під час уроку.

Проектна технологія потребує використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів. Отже, суть проектної технології — стимулювати інтерес учнів до певних проблем, які передбачають володіння певною сумою знань через проектну діяльність, а саме: розв'язання однієї або цілої низки проблем; показати практичне застосування надбаних знань — від теорії до практики.

Отже, проект — це цільовий акт діяльності, в основі якого лежать інтереси учня.

Дуже вдало проходять уроки-тренінги. Застосування **тренінгових технологій** навчання переконує, що це є спосіб реалізації активної моделі навчання учнів.

Тренінги стимулюють пізнавальну активність і самостійність дітей, вони тут є суб'єктами навчання. Створюються такі комфортні умови, за яких кожен відчуває свою успішність й інтелектуальну спроможність при відпрацюванні конкретного питання тематики занять.

Тренінги дають змогу вчителю побачити слухачів з іншого боку. Якщо на звичайних уроках учень буває пасивним, то при тренінгах він може проявити себе з незвичного боку.

У процесі тренінгу навчання відбувається за умов постійної активної взаємодії між слухачем і керівником заняття. І керівник заняття, і слухачі розуміють, що вони роблять.

На уроках-тренінгах діти почувають себе впевнено, вільно висловлюють свої думки і спокійно сприймають зауваження, адже вони є активними учасниками навчального процесу. В атмосфері довіри та взаємодопомоги легко робити відкриття, усвідомлювати важливість здобутих знань.

Власний досвід показав, що уроки, проведені з використанням мультимедіа, найбільш ефективні у навчальному процесі. Застосування мультимедійних технологій сприяє глибокому засвоєнню навчального матеріалу, розвитку образного мислення, творчої уяви, зв'язного мовлення, формуванню логічного та аналітичного мислення. З допомогою програмно-педагогічних засобів можна здійснити, наприклад, *віртуальну екскурсію* до музеїв і культурних центрів. Технології мультимедіа не тільки перетворили комп'ютер у повноцінного співрозмовника, а й дали можливість учням, не покидаючи навчального класу, бути присутніми на лекціях видатних учених і педагогів, стати свідками історичних подій минулого і сучасного, побачити, як «оживають» герої літературних творів.

Отже, у процесі своєї роботи я переконалася, що лише вдала інтеграція сучасних педагогічних технологій інтерактивного, особистісно-орієнтованого, проектного навчання на основі постійного розвитку критичного мислення учнів дасть змогу розвивати творчі здібності, а значить, і формувати творчу особистість учня. Інноваційна діяльність є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Впровадження інновацій неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвинутою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій.